

Veilig en gezond werken

NEDERLANDSE VERENIGING VAN
Dierentuinen

**Protocol
Krab en Bijt incidenten**

**Nederlandse Vereniging van Dierentuinen
Postbus 15458
1001 ML Amsterdam**

**020 5246080
Info@nvddierentuinen.nl**

Veilig en gezond werken NEderlandse VERENIGING VAN Dierentuinen	Protocol Krab en bijt incidenten	Nummer P 3	Pagina 2 van 5
		Versie 25 april 2012	Ingangsdatum
		Eigenaar NVD	20 mei 2009

Protocol Krab- en bijtincidenten

1. Inleiding

Dit protocol is opgesteld om het risico voor de mens op een infectieziekte na bijt- of krabincidenten met dieren zoals bijvoorbeeld apen zoveel mogelijk te beperken. Ofschoon door de natuurlijke terughoudendheid van de dieren met name van de apen nauw contact met de mens in het algemeen tot een minimum beperkt is, zijn bijt- of krabincidenten en daarmee verwondingen niet uit te sluiten.

Dit protocol beoogt ook om de waakzaamheid voor mogelijk infectiegevaar door dergelijke verwondingen te verhogen. Het kan gebruikt worden als instructie voor het personeel. Het protocol werd opgesteld door een werkgroep bestaande uit dierenartsen werkzaam voor dierentuinen of instellingen die apenkolonies huisvesten, en dierenartsen van de Inspectie Gezondheidsbescherming Waren en Veterinaire Zaken, (inspectie W&V) in samenwerking met wetenschappelijke medewerkers van de afdeling Virologie van het Dijkzigt Ziekenhuis te Rotterdam.

Wettelijk kader

In het Arbobesluit bevat hoofdstuk 4 bepalingen met betrekking tot risico's van biologische agentia en het voorkomen van zoönosen (artikelen 4.85 tot en met 4.102 Arbobesluit). Op basis van een Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) moeten er maatregelen worden genomen ter voorkoming van zoönosen door krab- of bijtincidenten. Tevens bevat hoofdstuk 4 van het Arbobesluit bepalingen voor het signaleren en registreren van biologische agentia zoals zoönosen. Afhankelijk van de risico's kan vaccinatie van medewerkers noodzakelijk zijn.

Voor begrippen, definities en nadere specificaties wordt verwezen naar de website van het ministerie van LNV, www.minlnv.nl (25-04-2012) onder dossier diergezondheid.

2. Bijtincidenten preventie

Preventie van krab- of bijt-incidenten heeft prioriteit. Hiervoor zijn de volgende maatregelen noodzakelijk:

2.1 Beperking contact met diersoorten

Direct contact met bijvoorbeeld apen dient zoveel mogelijk vermeden te worden. Wanneer dit contact gezien de aard van de instelling onvermijdelijk is, dient een redelijk percentage van de dieren gescreend te zijn op een aantal met name genoemde zoönoseverwekkers.

2.2 Instructie en veiligheid personeel

Eisen van vakbekwaamheid gelden voor dat personeel dat intensief contact heeft met de dieren zoals apen. Dit betekent onder meer dat de verzorgers goede informatie en instructies ontvangen over het hanteren en de verzorging van bijvoorbeeld apen en de daarbij horende voorzorg- en hygiëne maatregelen.

Het periodiek herhalen van de instructies zal de aandacht van het personeel voor de maatregelen op peil houden.

Naast instructie dient de dierentuin of de instelling een eigen plan op te stellen om aan de ARBO eisen voor het personeel, dat beroepsmatig in nauw contact met dieren zoals bijvoorbeeld primaten komt, te voldoen. Dit houdt in:

- het aanleggen (op vrijwillige basis) van een serumbank als nul-meting;
- vragen naar de reeds ontvangen vaccinaties van nieuw personeel. Het is volgens het Arbobesluit raadzaam iedereen (dus ook de stagiaires) die beroepsmatig in nauw

Veilig en gezond werken NEDERLANDSE VERENIGING VAN Dierentuinen	Protocol Krab en bijt incidenten	Nummer P 3	Pagina 3 van 5
		Versie 25 april 2012	Ingangsdatum
		Eigenaar NVD	20 mei 2009

contact komt met bijvoorbeeld apen door middel van vaccinatie of anderszins te beschermen tegen hepatitis A en B;

- bestaand en nieuw in dienst tredend personeel dient gescreend te zijn op TBC.
- om besmettingsrisico door blootstelling aan biologische agentia terug te dringen, dient er een RI&E plaats te vinden met specifieke aandacht voor de aard, de mate en de duur van mogelijke blootstelling.

2.3 Instructie en veiligheid bezoekers

Ter voorkoming van krab- en bijtincidenten ontvangen bezoekers aan instellingen waar het publiek in direct contact kan komen met de dieren, adequate instructies.

Deze houden onder andere in dat men de dieren niet mag oppakken of vasthouden, niet mag aaien, niet mag voeren, en niet achter ze aan mag jagen.

Om zo veel mogelijk bezoekers van deze instructie te voorzien:

- Staan deze instructies in al de folders en in de parkgids afgedrukt;
- Zijn de instructies in woord en beeld goed zichtbaar op opvallende panelen;
- Krijgen alle bezoekers een mondelinge toelichting op deze instructies;
- Wordt aangegeven waar in het park EHBO beschikbaar is;
- Is er voortdurend toezicht in elk gebied zonder afrastering tussen dieren zoals apen en bezoekers. Dit betekent controle of de bezoekers zich wel aan de regels houden. Op drukke dagen is er extra toezicht.

Indien de specifieke situatie in dierentuinen en instellingen daarom vraagt, dienen de instructies uitgebreid te worden.

3. Bijtincidenten: behandeling en registratie

3.1 Behandeling bijtincidenten

Tijdens openingsuren dient altijd een adequaat aantal medewerkers die beschikken over een geldig EHBO-diploma, verspreid over de dierentuin aanwezig te zijn. In de meeste gevallen zullen de EHBO-ers gevraagd worden te helpen bij kleine verwondingen van het publiek. In het geval van (vermeende) bijt- of krabwonden door bijvoorbeeld apen geeft de dienstdoende EHBO-er de nodige behandeling.

Ter uniformering naar ernst en mate van verwonding worden deze onderverdeeld in drie categorieën.

A. Indien de huid niet is beschadigd, wordt de betreffende plek gewassen en ontsmet met goed werkend desinfectans (bv. Betadine, Savlon);

B. Is de huid oppervlakkig beschadigd, dus bij enkel schrammen of schaafwonden, dan wordt de betreffende plek eerst lokaal gereinigd en gedesinfecteerd (Betadine, Savlon) en wordt lokaal een adequate wondverzorging toegepast. De betreffende "gewonde" (of zijn/haar begeleider) krijgt het advies om contact op te nemen met de huisarts en daarbij te melden dat het om een verwonding gaat, die door een dier (met name noemen) is veroorzaakt.

C. Is er sprake van een diepere wond (meer dan enkele millimeters diep) dan wordt de betreffende patiënt (na eerste hulp) altijd doorverwezen, of zo nodig weggebracht, naar de Eerste Hulp-afdeling / polikliniek van het dichtstbijzijnde ziekenhuis.

Door de patiënt of door de begeleider van de patiënt, of door de verantwoordelijke EHBO functionaris van de dierentuin of de instelling zal aan de behandelend arts gemeld worden dat het

Veilig en gezond werken NEDERLANDSE VERENIGING VAN Dierentuinen	Protocol Krab en bijt incidenten	Nummer P 3	Pagina 4 van 5
		Versie 25 april 2012	Ingangsdatum
		Eigenaar NVD	20 mei 2009

om een beet gaat van een specifiek dier met - indien beschikbaar - nadere informatie over de infectiestatus van het betrokken dier of groep dieren met mogelijke risico's van zoönotische besmettingen.

Indien de kans bestaat dat bijvoorbeeld de betreffende aap drager is van het Herpes B virus (n.b. makaken) en de huid beschadigd is of slijmvliezen van het slachtoffer in contact zijn geweest met speeksel van de aap, dient de huisarts hier op gewezen te worden en moet direct een anti-virale kuur (b.v. met aciclovir) gestart worden.

De patiënt dient een volledig ingevuld registratieformulier bijt- en krabincidenten bij zich te hebben (zie bijlage).

Indien relevant wordt tevens informatie verstrekt over de wijze waarop de dieren worden gehouden. De verantwoordelijke EHBO functionaris meldt een incident zoals onder c) altijd bij de chef van dienst.

3.2 Registratie bijtincidenten

Elk bijtincident voorzien van nadere gegevens wordt geregistreerd. Opzet van deze registratie is om gegevens te verzamelen die een optimale zorg en preventie mogelijk maken. Daarom is individuele identificatie van de dieren, ook die welke in kolonies worden gehouden, in verband met veiligheid belangrijk, en dient te worden nagestreefd. Daarnaast dient bij krab- en bijtincidenten de landelijke Richtlijn Prikincidenten te worden gevolgd.

Op elke EHBO-post ligt een register, met formulieren waarin alle bijtincidenten geregistreerd worden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar de ernst van de wond (zie 3.1). Een voorbeeld voor een registratie-formulier is in bijlage 1 weergegeven.

Van de gevallen ad a) wordt in het register alleen vermeld, dat er een persoon gebeten en/of behandeld is. Indien bekend, wordt ook de identiteit van het dier die gebeten heeft genoteerd.

Van de gevallen ad b) en c) worden naam, geslacht, leeftijd en adres van het slachtoffer geregistreerd. Uit privacy overwegingen wordt niemand verplicht zijn gegevens bekend te maken. Ook hier wordt, indien bekend, geregistreerd welk dier de beet heeft toegebracht en met zijn relevante gezondheidsgegevens.

Jaarlijks wordt een overzicht gemaakt van het aantal bijtgevallen en de behandelingen die zijn ingesteld. Op grond van het jaarlijks overzicht kunnen de eventuele maatregelen bijgesteld worden.

Veilig en gezond werken NEDERLANDSE VERENIGING VAN Dierentuinen	Protocol Krab en bijt incidenten	Nummer P 3	Pagina 5 van 5
		Versie 25 april 2012	Ingangsdatum
		Eigenaar NVD	20 mei 2009

Registratieformulier Krab- en bijtincident

Datum incident : - - 20.....
Tijdstip :
Naam betrokkene :
Adres :
Plaatsnaam :
Telefoon :
Bent u reeds gevaccineerd tegen hepatitis B? [] ja [] nee *
Zo ja, wanneer kreeg u de laatste injectie? Datum: - -
Met welke diersoort had het incident plaats?

Aard van het contactmateriaal:

speeksel bloed ontlasting
 overige, nl. *

Soort incident:

krabwond snee bloedspatten bijtwond spugen
 overige nl. *

Plaats van contact:

handen slijmvliezen ogen overige, nl. *

Ernst van incident:*

wond tot bloedens toe
 oppervlakkige verwonding
 bestaande wond besmet
 hoge drukspuit
 overige, nl.

Gebruikte bescherming:

Handschoenen masker bril overall geen bescherming*

Wonddesinfectie uitgevoerd?

Nee Ja, met

Wat is het identificatienummer van het dier?

Naam EHBO-er / medewerker :

Paraaf :

Telefonisch contact gehad met:

Naam Ziekenhuis :

Naam arts :

*aankruisen wat van toepassing is